

فرہنگ
اصطلاحات اصول فقہ

احمد قلی زادہ

قلی زاده، احمد، ۱۳۴۵ -

فرهنگ اصطلاحات اصول فقه / احمد قلی زاده. - قم: تحسین، ۱۳۹۰.
۳۶۸ ص.

ISBN 978 - 600 - 5581 - 16 - 4 - ۵۵۰۰۰ ریال

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتاب نامه: ص. [۳۶۷] - ۳۶۸؛ همچنین به صورت زیر نویس.

۱. اصول فقه - اصطلاح ها و تعبیر ها. ۲. اصول فقه شیعه - اصطلاح ها و تعبیر ها.

الف. عنوان.

۲۹۷/۳۱۰۳

۴ ف ۸ ق / ۱۳۷/۲ BP

۱۳۹۰

این کتاب با حمایت معاونت فرهنگی
وزارت ارشاد اسلامی چاپ شده است

انتشارات تحسین

فرهنگ اصطلاحات اصول فقه

نویسنده: احمد قلی زاده

ناشر: انتشارات تحسین

چاپ و صحافی: عمران

لینوگرافی: پرواک

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۵۰۰۰ تومان

همراه ناشر: ۷۹۳۸ ۱۵۳ ۹۱۲۰

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۱-۱۶-۴ / ISBN 978 - 600 - 5581 - 16 - 4

فهرست

۳۹.....	اجماع تضمینی	۲۷.....	مقدمه
۳۹.....	اجماع تقریری		
۳۹.....	اجماع حدسی		
۴۰.....	اجماع حسن	۳۳.....	آلی
۴۰.....	اجماع حسنی		الف
۴۰.....	اجماع دخولی	۳۳.....	ابا از تخصیص و تقیید
۴۰.....	اجماع در نظر اهل سنت	۳۴.....	ابتلاء
۴۱.....	اجماع در مملکت امامیه	۳۴.....	اتحاد
۴۱.....	اجماع سکونی	۳۵.....	اتحاد طریق
۴۱.....	اجماع صحیح	۳۵.....	اثبات
۴۲.....	اجماع ضعیف	۳۵.....	اجتماع
۴۲.....	اجماع عملی	۳۶.....	اجتماع امر و نهی
۴۲.....	اجماع قولی	۳۷.....	اجتهاد
۴۲.....	اجماع لفظی	۳۷.....	اجزاء
۴۳.....	اجماع محصل	۳۸.....	اجماع
۴۳.....	اجماع محصل ظنی	۳۹.....	اجماع بسیط

۴۳.....	اجماع محصل قطعی	۵۰.....	اراده انشایی
۴۳.....	اجماع مرکب	۵۰.....	اراده تشریعی
۴۴.....	اجماع مستند	۵۱.....	اراده تکوینی
۴۴.....	اجماع منقول	۵۱.....	اراده جدی
۴۴.....	اجماع موثق	۵۱.....	اراده حقیقی
۴۴.....	اجماع	۵۱.....	اراده فعلی
۴۵.....	احتیاط	۵۱.....	ارتکاز
۴۵.....	احتیاط شرعی	۵۲.....	ارتکاز مشرعه
۴۵.....	احتیاط عقلی	۵۲.....	ارکان قیاس
۴۶.....	احکام تکلیفی	۵۳.....	اسباب
۴۶.....	احکام وضعی	۵۳.....	اسباب حکم عقل به حُسن و قبح
۴۶.....	اخبار علاجیه	۵۴.....	استثناء
۴۷.....	اخبار من بلغ	۵۴.....	استحسان
۴۷.....	ادات غایت	۵۵.....	استحسان اجماع
۴۷.....	ادلّه احکام	۵۵.....	استحسان سنت
۴۸.....	اذن	۵۵.....	استحسان ضرورت
۴۸.....	اذن صریح	۵۶.....	استحسان قیاسی
۴۸.....	اذن ضمنی	۵۶.....	استخدام
۴۸.....	اذن فحوایی	۵۸.....	استصحاب
۴۹.....	اراده	۵۸.....	استصحاب جزئی
۴۹.....	اراده استعمالی	۵۹.....	استصحاب حکم تعلیقی
۵۰.....	اراده استقبالی	۵۹.....	استصحاب حکم تکلیفی

استصحاب حکم تنجیزی..... ۶۰	استعمال مجازی..... ۷۱
استصحاب حکم وضعی..... ۶۰	استنباط..... ۷۱
استصحاب حکمی..... ۶۰	استلزامات عقلیه..... ۷۱
استصحاب سببی..... ۶۱	استیعاب..... ۷۲
استصحاب علمی..... ۶۱	اسم جنس..... ۷۲
استصحاب کلی..... ۶۲	اسم نکره..... ۷۲
استصحاب کلی نوع اول..... ۶۲	اشتراک..... ۷۲
استصحاب کلی نوع دوم..... ۶۳	اشتراک لفظی..... ۷۳
استصحاب کلی نوع سوم..... ۶۳	اشتراک معنوی..... ۷۳
استصحاب مسببی..... ۶۴	إشعار..... ۷۴
استصحاب موضوعی..... ۶۵	أصالة الإباحة..... ۷۴
استصحاب وجودی..... ۶۵	أصالة الاحتياط..... ۷۵
استصلاح..... ۶۶	أصالة الاشتغال..... ۷۶
استظهار..... ۶۶	أصالة الإطلاق..... ۷۶
استقراء..... ۶۶	أصالة البرائة..... ۷۶
استقراء تام..... ۶۷	أصالة التخيير..... ۷۷
استقراء ناقص..... ۶۷	أصالة التعيين..... ۷۸
استقلالی..... ۶۷	أصالة الحَضْر..... ۷۹
استعمال..... ۶۹	أصالة الحقيقة..... ۷۹
استعمال حقیقی..... ۶۹	أصالة الحلیه..... ۸۰
استعمال صیغه لا تَفْعَل..... ۷۰	أصالة الصحه..... ۸۰
استعمال غلط..... ۷۰	أصالة الطهارة..... ۸۱

اصالة الظهور.....	۸۲	اصل تخيير.....	۹۰
اصالة العدم.....	۸۲	اصل تعيين.....	۹۱
اصالة عدم الاستخدام.....	۸۲	اصل حظر.....	۹۱
اصالة عدم الاشتراك.....	۸۳	اصل حقيقت.....	۹۱
اصالة عدم الاضمار.....	۸۳	اصل حکمی.....	۹۱
اصالة عدم التقدير.....	۸۳	اصل سببی.....	۹۱
اصالة عدم القرينه.....	۸۴	اصل حلیت.....	۹۲
اصالة عدم النقل.....	۸۵	اصل شرعی.....	۹۲
اصالة العموم.....	۸۵	اصل صحّت.....	۹۲
اصالة الوقف.....	۸۵	اصل طهارت.....	۹۲
اصطلاح اجتماع در اجتماع امر و نهی.....	۸۶	اصل ظهور.....	۹۳
اصطلاح جواز در اجتماع امر و نهی.....	۸۷	اصل عدم.....	۹۳
اصطلاح دلالت در دلالت نهی بر فساد.....	۸۷	اصل عدم استخدام.....	۹۳
اصطلاح فساد در دلالت نهی بر فساد.....	۸۷	اصل عدم اشتراك.....	۹۳
اصطلاح نهی در دلالت بر فساد.....	۸۸	اصل عدم اضمار.....	۹۳
اصطلاح واحد در اجتماع امر و نهی.....	۸۸	اصل عدم تداخل.....	۹۳
اصل.....	۸۹	اصل عدم تقدير.....	۹۴
اصل اباحه.....	۸۹	اصل عدم قرينه.....	۹۴
اصل اشتغال.....	۸۹	اصل عدم نسخ.....	۹۴
اصل اطلاق.....	۸۹	اصل عدم نقل.....	۹۴
اصل برانت.....	۸۹	اصل عقلایی.....	۹۵
اصل تأخر حادث.....	۸۹	اصل عقلی.....	۹۵

۹۵.....	اصل عملی	۱۰۳.....	اصول لفظیه شرعیه
۹۵.....	اصل عموم	۱۰۳.....	اصول لفظیه عقلانیه
۹۶.....	اصل غیر مثبت	۱۰۳.....	اصولی
۹۶.....	اصل غیر محرز	۱۰۳.....	اضطرار
۹۶.....	اصل لفظی	۱۰۴.....	اطاعت
۹۶.....	اصل مثبت	۱۰۴.....	إطراد
۹۷.....	اصل محرز	۱۰۴.....	اطلاق
۹۸.....	اصل موضوعی	۱۰۵.....	اطلاق احوالی
۹۸.....	اصلی	۱۰۵.....	اطلاق افرادی
۹۹.....	اصل توقف	۱۰۵.....	اطلاق بدلی
۹۹.....	الاصل فی الکلام التأسیس	۱۰۵.....	اطلاق شمولی
۹۹.....	اصول	۱۰۶.....	اطلاق صیغه امر
۹۹.....	اصول تنزیلی	۱۰۶.....	اطلاق لفظی و مقامی
۹۹.....	اصول خاصه	۱۰۷.....	اعم
۱۰۰.....	اصول شرعیه	۱۰۷.....	اعمی
۱۰۰.....	اصول عامه	۱۰۷.....	اعتبارات ماهیت
۱۰۰.....	اصول عقلیه	۱۰۷.....	أفعال تشریعی
۱۰۱.....	اصول عملیه	۱۰۸.....	أفعال تکرینی
۱۰۱.....	اصول غیر تنزیلی	۱۰۸.....	افقه
۱۰۱.....	اصول فقاهتی	۱۰۸.....	اقتضاء
۱۰۲.....	اصول فقه	۱۰۹.....	اقسام تجزی
۱۰۲.....	اصول لفظیه	۱۱۰.....	أقل و أكثر

۱۱۸.....	امر ارشادی.....	۱۱۰.....	اقل و اکثر ارتباطی.....
۱۱۹.....	امر اضطراری.....	۱۱۰.....	اقل و اکثر استقلالی.....
۱۱۹.....	امر بعد از منع.....	۱۱۱.....	اکراه.....
۱۲۰.....	امر ثانوی.....	۱۱۲.....	التزام.....
۱۲۰.....	امر ثانوی اضطراری.....	۱۱۲.....	التزام عملی.....
۱۲۰.....	امر ثانوی ظاهری.....	۱۱۲.....	التزام قلبی و اعتقادی.....
۱۲۱.....	امر عقیب حضر.....	۱۱۲.....	التفات اجمالی.....
۱۲۱.....	امر مولوی.....	۱۱۲.....	التفات تفصیلی.....
۱۲۱.....	امر واقعی اولی.....	۱۱۳.....	التماس.....
۱۲۱.....	امضاء.....	۱۱۳.....	الغاء خصوصیت.....
۱۲۱.....	امکان.....	۱۱۳.....	الفاظ عموم.....
۱۲۲.....	امکان استعدادی.....	۱۱۴.....	اماره.....
۱۲۲.....	امکان ذاتی.....	۱۱۵.....	اماره حکمیہ.....
۱۲۳.....	امکان وقوعی.....	۱۱۵.....	اماره موضوعیہ.....
۱۲۳.....	امور.....	۱۱۵.....	امثال.....
۱۲۳.....	امور اعتباری.....	۱۱۶.....	امثال احتمالی.....
۱۲۳.....	امور اعتباری محض.....	۱۱۶.....	امثال اجمالی.....
۱۲۴.....	امور انتزاعی.....	۱۱۶.....	امثال تفصیلی.....
۱۲۴.....	امور انشائی.....	۱۱۶.....	امثال ظنی.....
۱۲۴.....	امور خارجیہ.....	۱۱۷.....	امثال عملی.....
۱۲۴.....	امور داخلیہ.....	۱۱۷.....	امتناع.....
۱۲۴.....	امور واقعی.....	۱۱۸.....	امر.....

۱۲۳.....	برائت عقلی.....	۱۲۵.....	امور نفس الامری.....
۱۲۳.....	بنای عقلا.....	۱۲۵.....	انحلال.....
.....	ت.....	۱۲۷.....	انسداد.....
۱۳۴.....	تأخیر بیان از وقت حاجت.....	۱۲۸.....	انسداد شخصی.....
۱۳۴.....	تأخیر بیان از وقت خطاب.....	۱۲۸.....	انسداد صغیر.....
۱۳۵.....	تبادر.....	۱۲۸.....	انسداد کبیر.....
۱۳۶.....	تباین.....	۱۲۹.....	انسداد نوعی.....
۱۳۶.....	تبعیّت.....	۱۲۹.....	انسدادی.....
۱۳۷.....	تبعیّت قضاء از اداء.....	۱۲۹.....	انشاء.....
۱۳۷.....	تجزی.....	۱۲۹.....	انصراف.....
۱۳۹.....	تجزی.....	۱۳۰.....	انصراف بدوی.....
۱۳۹.....	تحقیق مناط.....	۱۳۰.....	انصراف ظهوری.....
۱۳۹.....	تخریج مناط.....	۱۳۱.....	انفتاح.....
۱۴۰.....	تخصیص.....	۱۳۱.....	انفتاحی.....
۱۴۰.....	تخصیص.....	۱۳۱.....	انقیاد.....
۱۴۱.....	تخصیص اکثر.....	۱۳۱.....	اهمال.....
۱۴۱.....	تخصیص اقل.....	۱۳۱.....	ایقاع.....
۱۴۱.....	تخطئه.....	ب.....	
۱۴۲.....	تخیر.....	۱۳۲.....	بالوضع.....
۱۴۲.....	تخیر استمراری.....	۱۳۲.....	بدار.....
۱۴۳.....	تخیر بدوی.....	۱۳۲.....	برائت.....
۱۴۳.....	تخیر شرعی.....	۱۳۳.....	برائت شرعی.....

تخییر ظاهری.....	۱۴۴	تصویب معتزلی.....	۱۵۳
تخییر عقلی.....	۱۴۴	تضاد.....	۱۵۴
تخییر عقلی ظاهری.....	۱۴۴	تعادل.....	۱۵۴
تخییری.....	۱۴۴	تعادل و ترجیح.....	۱۵۴
تداخل.....	۱۴۵	تعارض.....	۱۵۶
تداخل اسباب.....	۱۴۵	تعارض در لغت.....	۱۵۷
تداخل سیات.....	۱۴۵	تعیدی.....	۱۵۷
تراجیح.....	۱۴۶	تعدد شرط و وحدت جزا.....	۱۵۸
تراخی.....	۱۴۶	تعقیب عام به ضمیری که به بعضی از افراد	
ترادف.....	۱۴۷	آن بر می‌گردد.....	۱۵۸
ترتّب.....	۱۴۷	تعلیق حکم.....	۱۵۹
ترجیح بلا مرجع.....	۱۴۷	تعلیق حکم به وصف، مُشعر به علیّت	
ترک.....	۱۴۸	است.....	۱۶۰
ترک استفصال.....	۱۴۸	تقیح عقلی.....	۱۶۰
تزاحم.....	۱۴۹	تقریر.....	۱۶۰
تساوی.....	۱۵۰	تقریر در عقیده.....	۱۶۰
تسلسل.....	۱۵۰	تقریر در فعل.....	۱۶۱
تسامح در ادلة سنن.....	۱۵۲	تقریر در قول.....	۱۶۱
تصوّر بنفسه یا تفصیلی.....	۱۵۲	تقسیمات اولیه.....	۱۶۱
تصوّر به وجهه یا اجمالی.....	۱۵۲	تقسیمات ثانویه.....	۱۶۲
تصویب.....	۱۵۲	تقلید.....	۱۶۲
تصویب اشعری.....	۱۵۳	تقیید.....	۱۶۳

۱۶۳..... تکرار	جامع ماهوی..... ۱۷۲
۱۶۳..... تکلیف	جاهل به حکم شرعی..... ۱۷۳
۱۶۴..... تلازم	جاهل به موضوع..... ۱۷۳
۱۶۴..... تلازم اطلاق و تقیید	جاهل قاصر..... ۱۷۳
۱۶۴..... تنافی مطلق با مقید	جاهل مقصر..... ۱۷۳
۱۶۵..... تناقض	جزا..... ۱۷۴
۱۶۵..... تنجز	جعل..... ۱۷۴
۱۶۵..... تنقیح مناط	جعل بسیط..... ۱۷۴
۱۶۶..... تواتر	جعل مرکب..... ۱۷۵
۱۶۷..... تواتر اجمالی	جعل تشریعی..... ۱۷۵
۱۶۷..... تواتر لفظی	جعل تکوینی..... ۱۷۵
۱۶۷..... تواتر معنوی	جعل تیزعی..... ۱۷۵
۱۶۸..... توقّف جزا بر شرط در جملات شرطیه	جمع دلالی..... ۱۷۶
۱۶۹..... توقّف در مقام عمل	جمع عرفی..... ۱۷۶
۱۶۹..... توقّف در مقام فتوا	جمع عقلی..... ۱۷۶
ث	جمع مقبول..... ۱۷۶
۱۷۰..... ثبوت ظاهری	جمع همما امکان اولی من الطرح..... ۱۷۷
۱۷۰..... ثبوت نفس الامری	جمله شرطیه اخباریه..... ۱۷۹
۱۷۱..... ثبوت واقعی	جمله شرطیه انشائیه..... ۱۷۹
ج	جمله غائیّه..... ۱۸۰
۱۷۲..... جامع انتزاعی	جنس..... ۱۸۰
۱۷۲..... جامع عرفی	جواز..... ۱۸۰

حُسن و قُبُح عقلی..... ۱۹۰	ح	
حالی..... ۱۸۱	حالی..... ۱۸۱	حالی..... ۱۸۱
حالی اسناد..... ۱۸۱	حالی اسناد..... ۱۸۱	حالی اسناد..... ۱۸۱
حالی تلبس..... ۱۸۲	حالی تلبس..... ۱۸۲	حالی تلبس..... ۱۸۲
حالی نطق..... ۱۸۲	حالی نطق..... ۱۸۲	حالی نطق..... ۱۸۲
حجّت..... ۱۸۲	حجّت..... ۱۸۲	حجّت..... ۱۸۲
حجّت ذاتیه..... ۱۸۲	حجّت ذاتیه..... ۱۸۲	حجّت ذاتیه..... ۱۸۲
حجّت عرضیه..... ۱۸۳	حجّت عرضیه..... ۱۸۳	حجّت عرضیه..... ۱۸۳
حجّیت اجماع..... ۱۸۳	حجّیت اجماع..... ۱۸۳	حجّیت اجماع..... ۱۸۳
حجّیت خبر واحد..... ۱۸۴	حجّیت خبر واحد..... ۱۸۴	حجّیت خبر واحد..... ۱۸۴
حجّیت شهرت..... ۱۸۵	حجّیت شهرت..... ۱۸۵	حجّیت شهرت..... ۱۸۵
حجّیت ظاهر..... ۱۸۵	حجّیت ظاهر..... ۱۸۵	حجّیت ظاهر..... ۱۸۵
حجّیت ظنّ..... ۱۸۶	حجّیت ظنّ..... ۱۸۶	حجّیت ظنّ..... ۱۸۶
حجّیت قول لغوی..... ۱۸۶	حجّیت قول لغوی..... ۱۸۶	حجّیت قول لغوی..... ۱۸۶
حجّیت مفهوم..... ۱۸۷	حجّیت مفهوم..... ۱۸۷	حجّیت مفهوم..... ۱۸۷
حدسی..... ۱۸۷	حدسی..... ۱۸۷	حدسی..... ۱۸۷
حُسن و قُبُح..... ۱۸۷	حُسن و قُبُح..... ۱۸۷	حُسن و قُبُح..... ۱۸۷
حُسن و قُبُح اعتباری..... ۱۸۸	حُسن و قُبُح اعتباری..... ۱۸۸	حُسن و قُبُح اعتباری..... ۱۸۸
حُسن و قُبُح اقتضایی..... ۱۸۹	حُسن و قُبُح اقتضایی..... ۱۸۹	حُسن و قُبُح اقتضایی..... ۱۸۹
حُسن و قُبُح ذاتی..... ۱۸۹	حُسن و قُبُح ذاتی..... ۱۸۹	حُسن و قُبُح ذاتی..... ۱۸۹
حُسن و قُبُح عرضی..... ۱۸۹	حُسن و قُبُح عرضی..... ۱۸۹	حُسن و قُبُح عرضی..... ۱۸۹
حُسن و قُبُح عرفی..... ۱۹۰	حُسن و قُبُح عرفی..... ۱۹۰	حُسن و قُبُح عرفی..... ۱۹۰
حُسن و قُبُح عقلی..... ۱۹۰	حُسن و قُبُح عقلی..... ۱۹۰	حُسن و قُبُح عقلی..... ۱۹۰

حکم تکلیفی کراهتی..... ۱۹۶	حیثیت تقیدیه..... ۲۰۳
حکم تکلیفی نذبی..... ۱۹۶	خ
حکم تکلیفی واجب..... ۱۹۶	خارج محمول..... ۲۰۴
حکم تنجیزی..... ۱۹۷	خاص..... ۲۰۴
حکم شأنی..... ۱۹۷	خبر..... ۲۰۴
حکم ظاهری..... ۱۹۷	خبر متواتر..... ۲۰۵
حکم عقل..... ۱۹۸	خبر واحد..... ۲۰۵
حکم فعلی..... ۱۹۸	خبر واحد حسن..... ۲۰۵
حکم مولوی..... ۱۹۸	خبر واحد صحیح..... ۲۰۶
حکم واقعی..... ۱۹۸	خبر واحد ضعیف..... ۲۰۶
حکم واقعی اولی..... ۱۹۹	خبر واحد موثق..... ۲۰۶
حکم واقعی ثانوی..... ۱۹۹	خبر واحد مجرد از قرائن قطعیه..... ۲۰۶
حکم وضعی..... ۱۹۹	خبر واحد محفوظ به قرائن قطعیه..... ۲۰۶
حکومت..... ۲۰۰	خصائص وجوب غیری..... ۲۰۷
حمل..... ۲۰۱	د
حمل بسیط..... ۲۰۱	دلالت..... ۲۰۸
حمل ذاتی اولی..... ۲۰۱	دلالت اشاره..... ۲۰۸
حمل شایع صناعی..... ۲۰۲	دلالت اقتضاء..... ۲۰۹
حمل مرکب..... ۲۰۲	دلالت التزامی..... ۲۰۹
حوادث تشریعی..... ۲۰۳	دلالت اثنی..... ۲۱۰
حوادث تکوینی..... ۲۰۳	دلالت ایما..... ۲۱۰
حیثیت تعلیلیه..... ۲۰۳	دلالت تصدیقه..... ۲۱۰

دور..... ۲۱۷	دلالت تصدیقۀ غیر کاشفه..... ۲۱۱
دور مصرّح..... ۲۱۸	دلالت تصدیقۀ کاشفه..... ۲۱۱
دور مُضَمَّر..... ۲۱۸	دلالت تصویریّه..... ۲۱۱
ذ	دلالت تضمینی..... ۲۱۲
ذاتی باب برهان..... ۲۱۹	دلالت تنجیه..... ۲۱۲
ذاتی کلیات خمس (باب ایساغوجی)..... ۲۱۹	دلالت سیاقیه..... ۲۱۳
ذی المقدمه..... ۲۱۹	دلالت قضیه شرطیه بر مفهوم..... ۲۱۳
س	دلالت لَمّی..... ۲۱۴
سببیت..... ۲۲۰	دلالت مطابقی..... ۲۱۴
سببیت محضه..... ۲۲۰	دلالت مفهومی..... ۲۱۴
سدّ ذرایع..... ۲۲۰	دلالت منطوقی..... ۲۱۵
سکوت معصوم علیه السلام ۲۲۱	دلالت نهی بر فساد..... ۲۱۵
سلب تشریحی..... ۲۲۱	دلیل..... ۲۱۵
سلب تکوینی..... ۲۲۲	دلیل اجتهادی..... ۲۱۵
سنت..... ۲۲۲	دلیل آخَصّ..... ۲۱۶
سنخ الحكم..... ۲۲۳	دلیل انسداد..... ۲۱۶
سیره..... ۲۲۳	دلیل خطاب..... ۲۱۶
سیره عقلائیّه..... ۲۲۳	دلیل عقلی..... ۲۱۶
سیره متشرّعّه..... ۲۲۴	دلیل فقهاتی..... ۲۱۷
سیره غیر مردوعه..... ۲۲۴	دلیل لَبّی..... ۲۱۷
سیره مردوعه..... ۲۲۴	دلیل لفظی..... ۲۱۷
سیره ممضات..... ۲۲۵	دلیل نقلی..... ۲۱۷

شک در تحقق سبب..... ۲۳۴	ش
شک در رافع..... ۲۳۴	شبهه..... ۲۲۶
شک در مقتضی..... ۲۳۴	شبهه بدوینہ..... ۲۲۶
شک ساری..... ۲۳۴	شبهه تحریمیہ..... ۲۲۷
شک سببی..... ۲۳۵	شبهه حکمیہ..... ۲۲۷
شک طاری..... ۲۳۵	شبهه غیر محصورہ..... ۲۲۸
شک مسببی..... ۲۳۵	شبهه محصورہ..... ۲۲۸
شک مقرون به علم اجمالی..... ۲۳۵	شبهه مفہومیہ..... ۲۲۸
شہرت..... ۲۳۶	شبهه مصداقیہ..... ۲۲۹
شہرت روایی..... ۲۳۶	شبهه مقرون به علم اجمالی..... ۲۲۹
شہرت عملی..... ۲۳۶	شبهه موضوعیہ..... ۲۳۰
شہرت فتوایی..... ۲۳۷	شبهه وجوبیہ..... ۲۳۰
شہرت محصلہ..... ۲۳۷	شخص الحکم..... ۲۳۰
شہرت مقولہ..... ۲۳۷	شرایط حکم..... ۲۳۰
شیء..... ۲۳۷	شرایط شرعیہ..... ۲۳۱
شیوع استفراقی..... ۲۳۸	شرایط عامہ تکلیف..... ۲۳۱
شیوع اطلاقی..... ۲۳۸	شرط متأخر..... ۲۳۱
صحت حمل..... ۲۳۸	شرط متقدم..... ۲۳۲
صحت سلب..... ۲۳۸	شرط مقارن..... ۲۳۲
صحیح..... ۲۳۹	شروط تعارض..... ۲۳۲
صحیحی..... ۲۳۹	شک..... ۲۳۳
صرف وجود..... ۲۳۹	شک بدوی..... ۲۳۳

۲۳۹..... صیغه امر	ظنّ متأخّم به علم..... ۲۴۷
۲۴۰..... صیغه نهی	ظنّ مطلق..... ۲۴۷
ض	ظنّ موضوعی..... ۲۴۸
۲۴۱..... ضلّ	ظنّ نوعی..... ۲۴۸
۲۴۱..... ضدّ خاصّ	ظواهر الفاظ..... ۲۴۸
۲۴۲..... ضدّ عام	ظهور الفاظ در معانی..... ۲۴۸
ط	ظهور با قرینه..... ۲۴۹
۲۴۳..... طُرُق عملیه	ظهور تصدیقی..... ۲۴۹
۲۴۳..... طریقیت	ظهور تصدیقی استعمالی..... ۲۴۹
۲۴۳..... طریقیت محضه	ظهور تصدیقی جدّی..... ۲۴۹
۲۴۴..... طریقه عقلا	ظهور تصدیقی مراعی (متزلزل)..... ۲۵۰
۲۴۴..... طلب	ظهور تصوّری..... ۲۵۰
ظ	ظهور صیغه امر..... ۲۵۱
۲۴۵..... ظاهر	ظهور صیغه نهی..... ۲۵۱
۲۴۵..... ظنّ	ظهور ماده نهی..... ۲۵۱
۲۴۵..... ظنّ اطمینانی	ع
۲۴۶..... ظنّ خاصّ	عادت..... ۲۵۲
۲۴۶..... ظنّ شأنی	عام..... ۲۵۲
۲۴۶..... ظنّ شخصی	عام استغراقی..... ۲۵۳
۲۴۶..... ظنّ طریقی	عام افرادی..... ۲۵۳
۲۴۷..... ظنّ غالب	عام بدلی..... ۲۵۳
۲۴۷..... ظنّ	 ۲۵۴

۲۵۴.....	عام و خاص مطلق	۲۶۱.....	علم اصول
۲۵۴.....	عام و خاص من وجه	۲۶۱.....	علم تفصیلی
۲۵۴.....	عبادت به معنای اخص	۲۶۱.....	علم جنس
۲۵۵.....	عبادت به معنای اعم	۲۶۲.....	علم فقه
۲۵۵.....	عدم ابتلا	۲۶۲.....	عموم اشتراک
۲۵۶.....	عدم اطراد	۲۶۲.....	عموم زمانی
۲۵۶.....	عدم تداخل اسباب	۲۶۲.....	عموم و خصوص مطلق
۲۵۷.....	عدم تداخل مبیات	۲۶۳.....	عموم و خصوص من وجه
۲۵۷.....	عدم صحت حمل	۲۶۳.....	عناصر استصحاب
۲۵۷.....	عدم صحت سلب	۲۶۴.....	عناصر اکراه
۲۵۷.....	عدم وملکه (ملکه و عدم)		غ
۲۵۸.....	عرف	۲۶۵.....	غایت
۲۵۸.....	عرف خاص	۲۶۵.....	غیر مستقلات عقلیه
۲۵۸.....	عرف عام		ف
۲۵۹.....	عرف عملی	۲۶۶.....	فاسد
۲۵۹.....	عرف قولی	۲۶۶.....	فایده علم اصول
۲۵۹.....	عقل	۲۶۶.....	فتح ذرایع
۲۵۹.....	عقل عملی	۲۶۶.....	فحوی الخطاب
۲۶۰.....	عقل نظری	۲۶۷.....	فرق عام و مطلق
۲۶۰.....	عقلیات غیر مستقله	۲۶۷.....	فرق ورود و تخصیص
۲۶۰.....	عقود	۲۶۸.....	فرق حکومت و تخصیص
۲۶۰.....	علم اجمالی	۲۶۹.....	فعل در نهی

۲۷۷.....	قرینه منفصله	۲۶۹.....	فعل در امر
۲۷۷.....	قصد قربت	۲۶۹.....	فقه
۲۷۸.....	قصد وجه	۲۶۹.....	فور و تراخی
۲۷۸.....	قضیه ثلاثی	ق	
۲۷۸.....	قضیه ثنائی	۲۷۱.....	قاعده
۲۷۹.....	قضیه حقیقیه	۲۷۱.....	قاعده تلازم بین حکم عقل و شرع
۲۷۹.....	قضیه خارجیّه	۲۷۳.....	قیح فاعلی
۲۷۹.....	قضیه ذهنیه	۲۷۳.....	قیح فعلی
۲۷۹.....	قضیه شرطیه اتفاقیه	۲۷۳.....	قدر متیقن
۲۸۰.....	قضیه شرطیه لزومیه	۲۷۳.....	قدر متیقن خارجی
۲۸۰.....	قضیه مُحصله	۲۷۴.....	قدر متیقن در مقام مخاطب
۲۸۱.....	قضیه معدوله	۲۷۴.....	قُرب و بُعد مادی
۲۸۱.....	قَطاع	۲۷۴.....	قرب و بعد معنوی
۲۸۲.....	قطع	۲۷۵.....	قرینه
۲۸۲.....	قطع اجمالی	۲۷۵.....	قرینه حالیه
۲۸۲.....	قطع تفصیلی	۲۷۵.....	قرینه خاصّ
۲۸۳.....	قطع طریقی	۲۷۶.....	قرینه عام
۲۸۳.....	قطع غیر قطاع	۲۷۶.....	قرینه عرفیه
۲۸۳.....	قطع قطاع	۲۷۶.....	قرینه عقلیه
۲۸۴.....	قطع موضوعی	۲۷۶.....	قرینه غیر لفظی
۲۸۴.....	قول لغوی	۲۷۷.....	قرینه لفظی
۲۸۵.....	قیاس	۲۷۷.....	قرینه متصله

قیاس إخاله.....	۲۸۵	کَلَى مشکک.....	۲۹۳
قیاس اولویت.....	۲۸۵	ل	
قیاس باطل.....	۲۸۶	لا خلاف.....	۲۹۵
قیاس جلی.....	۲۸۶	لا ضرر ولا ضرار.....	۲۹۵
قیاس خفی.....	۲۸۷	لا نعلم خلافاً.....	۲۹۶
قیاس در اصطلاح.....	۲۸۷	لَبَّ.....	۲۹۶
قیاس در لغت.....	۲۸۸	لحن الخطاب.....	۲۹۶
قیاس فقهی (اصولی).....	۲۸۸	لزوم بین.....	۲۹۶
قیاس مستنبط العلم.....	۲۸۹	لزوم بین بالمعنی الأخص.....	۲۹۶
قیاس منصوص العلم.....	۲۸۹	لزوم بین بالمعنی الأعم.....	۲۹۷
قیاس منطقی.....	۲۹۰	لزوم غیر بین.....	۲۹۷
قید احترازی.....	۲۹۰	لطف.....	۲۹۷
قید توضیحی.....	۲۹۰	لغت.....	۲۹۸
ک		لقب.....	۲۹۹
کتاب.....	۲۹۱	م	
کراهت.....	۲۹۱	مانع.....	۳۰۰
کراهت ارشادیه.....	۲۹۱	ماهیت اعتباری.....	۳۰۰
کشف.....	۲۹۲	ماهیات بسیطه.....	۳۰۱
کف النفس.....	۲۹۲	ماهیات جعلی.....	۳۰۱
کُلّ ما حَكَمَ به الشرع حَكَمَ به العقل.....	۲۹۲	ماهیات حقیقیه.....	۳۰۱
کُلّ ما حَكَمَ به العقل حَكَمَ به الشرع.....	۲۹۳	ماهیات مرکبه.....	۳۰۱
کلی متراطنی.....	۲۹۳	ماهیت بشرط شیء.....	۳۰۱

ماهیّت بشرط لا..... ۳۰۲	مجاز در اسناد..... ۳۰۸
ماهیّت لا بشرط قسمی..... ۳۰۲	مجاز در حذف..... ۳۰۹
ماهیّت لا بشرط مقسّمی..... ۳۰۲	مجاز در کلمه..... ۳۰۹
ماهیّت مخلوطه..... ۳۰۳	مجاز عقلی..... ۳۰۹
ماهیّت مطلقه..... ۳۰۳	مجمّل..... ۳۰۹
ماهیّت من حیث هی هی..... ۳۰۳	مجمّل در افعال..... ۳۱۰
ماهیّت مهمله..... ۳۰۳	مجمّل در الفاظ..... ۳۱۰
ما یصلح للقرینه..... ۳۰۳	محکم..... ۳۱۰
مبادی تصدیقه..... ۳۰۴	محمول بالصمیمه..... ۳۱۱
مبادی تصوّریّه..... ۳۰۴	محمول بالضمیمه..... ۳۱۱
مبادی مشتقات..... ۳۰۴	مخالفت التزامی..... ۳۱۱
مبین..... ۳۰۵	مخالفت عملی..... ۳۱۲
مبین بغیره..... ۳۰۵	مخالفت قطعی..... ۳۱۲
مبین بنفسه..... ۳۰۶	مخصّص..... ۳۱۲
مبانی سببیت..... ۳۰۶	مخصّص عقلی..... ۳۱۳
مبنای طریقیّت..... ۳۰۶	مخصّص لّبی..... ۳۱۳
متجرى..... ۳۰۶	مخصّص لفظی..... ۳۱۳
متشابه..... ۳۰۶	مخصّص مبین..... ۳۱۳
متعلّق حکم..... ۳۰۷	مخصّص متّصل..... ۳۱۳
مثبت تام..... ۳۰۷	مخصّص مجمل..... ۳۱۴
مثبت ناقص..... ۳۰۷	مخصّص منفصل لّبی..... ۳۱۴
مجارى اصول..... ۳۰۸	مخصّص منفصل لفظی..... ۳۱۴

مخطئه.....	۳۱۵	معدّر.....	۳۲۳
مدارک احکام.....	۳۱۵	مُعَيّا.....	۳۲۴
مذمت فاعلی.....	۳۱۵	مفهوم.....	۳۲۴
مذمت فعلی.....	۳۱۵	مفهوم اولوئیت.....	۳۲۵
مُرْجَح.....	۳۱۵	مفهوم حصر.....	۳۲۵
مرجحات.....	۳۱۶	مفهوم شرط.....	۳۲۵
مرجحات دلّالی.....	۳۱۶	مفهوم غایت.....	۳۲۶
مرجحات جهتی.....	۳۱۶	مفهوم لقب.....	۳۲۶
مرجحات ضروری.....	۳۱۷	مفهوم مخالفت.....	۳۲۶
مرجحات مضمونی.....	۳۱۷	مفهوم مردّد.....	۳۲۷
مرجحات منصوصه.....	۳۱۷	مفهوم موافقت.....	۳۲۷
مرکبات اعتباری.....	۳۱۸	مفهوم وصف.....	۳۲۸
مرّه.....	۳۱۹	مقتضی.....	۳۲۸
مستقلات عقلیه.....	۳۱۹	مقدمات داخلی.....	۳۲۸
مسلک سیبیت.....	۳۱۹	مقدمات حکمت.....	۳۲۹
مسلک طریقیّت.....	۳۲۰	مقدمات خارجیّه.....	۳۲۹
مشتق.....	۳۲۱	مقدمات دلیل انسداد.....	۳۳۰
مصالح مرسله.....	۳۲۱	مقدمات عقلیه.....	۳۳۱
مصلحت سلوکیه.....	۳۲۲	مقدمات مفوّته.....	۳۳۱
مضویه.....	۳۲۳	مقدّمه.....	۳۳۲
مطلق.....	۳۲۳	مقدّمه حرام.....	۳۳۲
معانی شرعیّه.....	۳۲۳	مقدّمه سبب.....	۳۳۲

۳۳۸.....	ملکه	۳۳۲.....	مقدمه شرطیه
۳۳۹.....	منابع فقه	۳۳۳.....	مقدمه شرعیه
۳۳۹.....	منجز	۳۳۳.....	مقدمه صحت
۳۳۹.....	منسوخ	۳۳۳.....	مقدمه عادی
۳۳۹.....	منصوص العلة	۳۳۴.....	مقدمه عدم مانع
۳۴۰.....	منطوق	۳۳۴.....	مقدمه علم
۳۴۰.....	موجبات اجمال	۳۳۴.....	مقدمه غیر موصله
۳۴۱.....	موضوع حکم	۳۳۴.....	مقدمه متأخر
۳۴۱.....	موضوع شرعی (مخترعه)	۳۳۵.....	مقدمه متقدم
۳۴۱.....	موضوع عرفی	۳۳۵.....	مقدمه مُعلَّل
۳۴۲.....	موضوع علم اصول	۳۳۵.....	مقدمه مقارن
ن		۳۳۵.....	مقدمه موصله
		۳۳۶.....	مقدمه واجب
۳۴۳.....	ناسخ	۳۳۶.....	مقدمه وجوب
۳۴۴.....	ناقل و مقرر	۳۳۶.....	مقدمه وجودیه
۳۴۴.....	نسخ	۳۳۷.....	مقدمه نفوذ
۳۴۴.....	نسخ در حکم	۳۳۷.....	مقیّد
۳۴۵.....	نسخ در تلاوت	۳۳۷.....	مکلف شأنی
۳۴۵.....	نص	۳۳۸.....	مکلف فعلی
۳۴۵.....	نهی	۳۳۸.....	ملازمه بین حکم عقل و شرع
۳۴۶.....	نهی ارشادی	۳۳۸.....	ملازمه عقلیه
۳۴۶.....	نهی تحریمی	۳۳۸.....	ملاکات احکام
۳۴۶.....	نهی تنزیهی		

۳۵۴.....	واجب مضیق	۳۴۷.....	نهی غیری
۳۵۴.....	واجب مطلق	۳۴۷.....	نهی نفسی
۳۵۴.....	واجب معلق	۳۴۷.....	نهی مولوی
۳۵۵.....	واجب مقید	۹	
۳۵۵.....	واجب منجز	۳۴۸.....	واجب
۳۵۵.....	واجب موسع	۳۴۸.....	واجب اصلی
۳۵۶.....	واجب موقت	۳۴۸.....	واجب اصلی غیری
۳۵۶.....	واجب نفسی	۳۴۹.....	واجب اصلی نفسی
۳۵۶.....	واحد	۳۴۹.....	واجب تبعی
۳۵۶.....	واسطه در ثبوت	۳۴۹.....	واجب تخییری
۳۵۷.....	واسطه در عروض	۳۵۰.....	واجب تخییری شرعی
۳۵۷.....	واضع	۳۵۰.....	واجب تخییری عقلی
۳۵۷.....	وجوب	۳۵۱.....	واجب تعبدی
۳۵۸.....	وجوب ذهنی	۳۵۱.....	واجب تعینی
۳۵۸.....	وجود	۳۵۱.....	واجب توصلی
۳۵۸.....	وجود بغیره	۳۵۲.....	واجب عینی
۳۵۸.....	وجود بذاته	۳۵۲.....	واجب غیری
۳۵۹.....	وجود خارجی	۳۵۲.....	واجب غیر موقت
۳۵۹.....	وجود رابط	۳۵۳.....	واجب غیر موقت غیر فوری
۳۵۹.....	وجود فی غیره	۳۵۳.....	واجب غیر موقت فوری
۳۵۹.....	وجود فی نفسه	۳۵۳.....	واجب کفائی
۳۶۰.....	وجود لغیره	۳۵۳.....	واجب مشروط

۳۶۳.....	وضع شخصی	۳۶۰.....	وجود لنفسه
۳۶۴.....	وضع عام و موضوع له خاص	۳۶۰.....	وجود مستقل
۳۶۴.....	وضع عام و موضوع له عام	۳۶۰.....	ورود
۳۶۴.....	وضع نوعی	۳۶۱.....	وصف
هـ		۳۶۱.....	وضع
۳۶۵.....	هدف علم اصول	۳۶۱.....	وضع تخصصی
۳۶۵.....	هلیت بسیطه	۳۶۲.....	وضع تخصصی
۳۶۵.....	هلیت مرکبه	۳۶۲.....	وضع تعینی
۳۶۵.....	هیأت دالّه علی الحصر	۳۶۲.....	وضع تعینی
۳۶۷.....	منابع	۳۶۳.....	وضع خاص و موضوع له خاص
		۳۶۳.....	وضع خاص و موضوع له عام

مقدمه

اول؛ ایمان به خدا: ایمان به خدا و پذیرش شریعت آسمانی اسلام گام اول به دینداری است و بندگی از همین جا آغاز می شود، و این بندگی یعنی احساس مسئولیت در برابر پروردگار جهت امتثال اوامر و اجتناب از نواهی اوست، لازمه این کار این است که انسان، گفتار، رفتار و کردار خود را بر اساس آن چه پیامبر عظیم الشان اسلام ﷺ از طریق وحی به مردم ابلاغ نمود تنظیم نماید و بر اساس آن حرکت نماید. این به این معنا است که خود را ملزم بدانند که بر اساس آن چه دینش به او فرمان داده حرکت کند.

دوم؛ حیات رسول الله ﷺ: در زمان رسول خدا ﷺ بهترین راه شناخت احکام و وظایف در مواردی که قابل استنباط از قرآن نبود، خود رسول الله ﷺ بود و لذا مردم با این واسطه به وجود نازنین آن حضرت مراجعه و پاسخ مورد نیاز را دریافت می کردند، و بر اساس آن عمل می نمودند.

بنابراین در زمان حیات رسول خدا مشکلات مردم به راحتی حل می شد و نسبت به مسائل و احکام شرعی مورد نیاز خودشان آگاهی پیدا می نمودند.

سوم؛ بعد از رحلت رسول خدا ﷺ: بعد از وفات رسول خدا ﷺ که رسیدن به خدمت پیامبر عظیم الشان برای آگاهی از مسایل و احکام و رفع مشکلات منتفی شده بود، آن چه پاسخگوی نیاز مردم بود کتاب خدا و سنت بود، در سال‌های اولیه پس از وفات رسول الله ﷺ این کار چندان مشکل نبود؛ زیرا از یک طرف در میان اصحاب پیامبر ﷺ کسانی بودند که بر اساس آن چه از پیامبر ﷺ دیده و شنیده بودند به مردم پاسخ می‌دادند و از طرف دیگر هنوز اسلام گسترش چندانی نیافته بود و همچنین مسایل جدیدی مطرح نبود که پاسخ به آنها سخت باشد؛ بلکه هر چه مطرح بود پاسخ آنها همان مطالب بود که پاسخ به آنها از قرآن و سنت قابل استنباط بود.

چهارم؛ گذشت زمان و نیاز به علم فقه: با گذشت زمان و دور شدن از عصر تشریع یعنی از بعثت تا وفات پیامبر ﷺ، و دور شدن از عصر صحابه (تقریباً صد سال پس از طلوع خورشید اسلام) و تابعین و ورود مسائل جدید در عرصه احکام و بروز مشکلات در چگونگی عمل کردن در مقابل مسایل جدید باعث بروز مشکلاتی در به دست آوردن احکام و وظایف شرعی برای مسلمانان گردید و روز به روز ابهامات رو به فزونی نهاد. همه این مسایل سبب شد تا مسلمین به دنبال راهی بگردند که براساس آن بتوانند وظایف دینی خود را جامه عمل بپوشانند و این نیاز به بحث علمی دقیق و گسترده‌ای داشت تا وظایف مسلمین از آن استخراج و نحوه عملشان معلوم گردد.

این علم چیزی جز علم فقه نبود، علمی که در صدد بود مسلمین را در

شناخت احکام شرعی و وظایف دینی از روی دلیل معتبر و منطق صحیح کمک کند. با گسترش موضوعات، علم فقه نیز گسترش می‌یابد و استنباط‌ها هم گسترده‌تر می‌شود زیرا برای به دست آوردن حکم شرعی هر واقعه‌ای، نیاز به استنباط خاص بود.

پنجم؛ علم اصول: با توجه به گسترش استنباط‌ها در علم فقه که همگی از قوانین کلی و عناصر خاص پیروی می‌کردند که بهره‌گیری از آن اصول و قوانین موجب شکل‌گیری استنباط شد، همه اینها موجب شد تا علم دیگری به وجود آید که آن عناصر مشترک در استنباط قوانین را مورد ملاحظه قرار دهد و آنها را برای استفاده در علم فقه آماده سازد؛ به گونه‌ای که فقیه راه استنباط احکام برایش هموارتر شود.

این علم، چیزی نبود جز علم اصول؛ علم اصول نقش مهم و سازنده‌ای را در استنباط احکام شرعی از منابع و اصول اصلی استنباط دارد.

ششم؛ پربار شدن اصول: با گذشت زمان، اندیشمندان و عالمان بزرگ، آن قواعد و قوانین را به صورت علمی و فنی مطرح و تدوین ساختند، و در این راه کوشش‌های زیادی نمودند و کتاب‌های ارزنده‌ای در این زمینه تألیف نمودند و توانستند در برابر مسائل جدید به وجود آمده و مشکلات و نابسامانی فقهی پاسخگو باشند.

زحمات این متفکران باعث ابتکارها و نوآوری‌هایی شد که آرام آرام منجر به تکامل و گسترش علم اصول گردید به گونه‌ای که امروز شاهد قدرت و قوت این علم در حوزه‌های علمیه و مراکز استنباط احکام هستیم.

هفتم؛ اصولیون امامیه از دیرباز تاکنون: عالمان شیعی در این علم زحمات زیادی کشیدند، نخستین اصولی شیعی که دست به تدوین کتاب زد ابو محمد حسین بن علی عمانی معروف به ابن عقیل (م ۳۲۹) بوده است؛ نام کتاب او «التمسک بحبل آل الرسول» بود؛ گرچه قبل از او عالمانی مانند علی بن ابراهیم قمی (استاد مرحوم کلینی)، وهب بن حفص جریری و یونس بن عبدالرحمن بودند، اما گسترش و قوت این علم از او و بعد از اوست. بعد از ابن ابی عقیل، عالمان بزرگی مانند علی بن موسی بن بابویه قمی (م ۳۲۹ صاحب کتاب شرایع)، محمد بن علی بن بابویه قمی معروف به صدوق (م ۳۸۱) صاحب کتاب مقنع و هدایه و کتاب من لا یحضره الفقیه، شیخ مفید در مقنعه و شیخ طوسی در نهاییه و... بودند که همگی باعث تنوید شدن و رشد این علم دقیق شدند. این جریان تا به امروز ادامه دارد و کتب اصولی فراوانی از اصولیین در این زمینه نوشته شده.

هشتم؛ تعامل اصول فقه با دیگر علوم: اصول فقه تعامل زیادی با علوم دیگر دارد گرچه ممکن است در مواجهه اول تاثیر گذاری آن در دامنه استنباطات فقهی و حقوقی دیده شود، اما به محض ورود و غور در آن متوجه می شویم که نه تنها فقه و حقوق اسلامی بلکه علوم بسیار دیگر مانند حدیث شناسی، علوم قرآنی، لغت، رجال، درایه، منطق و... در تعامل موثر با این علم است.

نهم؛ اصطلاحات علم اصول فقه: شناخت درست مفاهیم و اصطلاحات یک علم به مثابه کلید فهم متون است و از ابزارهای ضروری و لازم برای تحقیق عالمان در یک علم است. شناخت اصطلاحات هر علم آن قدر با

اهمیت است که بی خبری از آن موجب می شود در فهم متون و عبارات مفاهیم هر علمی موفق نشویم، و همچنین در بیان اهداف خواسته ها و نظرات خود عاجز گردیم، آن چه در این کتاب تقدیم خوانندگان عزیز می شود کوششی است در زمینه شناسایی واژه ها و اصطلاحات علم اصول فقه و بیان آنها به شیوه ای ساده و شیوا که طلاب و دانشجویان گرامی را در بهره برداری بیشتر از کتب اصولی، فقهی و حقوقی یاری خواهد کرد.

دهم: سپاس و تشکر: در پایان بر خود لازم می دانم از زحمات مجموعه دوستانی که مرا در انجام این کار مورد تشویق قرار دادند و یا در انجام این کار همراه من بودند به خصوص از برادران محمودی که با گذاشتن وقت بسیار و با صداقت فراوان در تکمیل این کار یار و همراه من بودند تشکری از صمیم جان بنمایم.